

POLIGRAFIJOS ĮMONĖS LIETUVOJE 1918—1940 METAIS

Spaustuvių istorija yra sudedamoji spaudos istorijos dalis, paryškinanti spaudos atsiradimo materialiuosius aspektus: techninę bazę, spausdinimo centrus, produkcijos kiekį ir pobūdį. Šalia leidyklų istorijos, spausdinių teminės bei tipologinės analizės, leidinių paskleidimo ir panaudojimo visuomenėje būdų raidos nagrinėjimo retrospektyviniai poligrafijos tyrimai yra būtini visapūsės spaudos istorijos elementai. Tiriant spaustuvių istoriją, susiduriama ne vien su faktografinės informacijos rinkimo ir apdorojimo sunkumais, bet ir su metodikos klausimais. Nors poligrafijos ir spaudos istorijos sąsajos yra akivaizdžios, techninių spaudos gimimo aspektų analizė verčia peržengti įprastines spaudos istorijos objekto ribas ir aptarti pramonės raidos, ekonomikos, meno istorijos bei kai kurias kitas sritis. Būta spaustuvių, dažniausiai smulkių, kurios vertėsi etikečių, vizitinių kortelių, skelbimų ir panašių užsakyimų vykdymu, t. y. nespausdino knygų ar periodinių leidinių. Ar tokių spaustuvių, kurių produkcija nebibliografuojama ir neapskaitoma, veiklą turi nagrinėti spaudos istorija? Bet kokie spaudiniai, net ir teturintys buitinę paskirtį, yra materialiosios kultūros pėdsakas, todėl spaudos istorija, manytume, neturėtų visiškai jų ignoruoti. Kitas metodikos klausimas — kokiais parametrais aprašyti spaustuvių veiklą: ar pakanka vien spaudos istorijai įprastinės informacijos (spaustuvės pavadinimo, savininko pavardės, veikimo metų), ar reikalinga ir jos techninė bei ekonominė charakteristika? Išsamesni duomenys apie įrengimus, apyvartą, darbininkų skaičių išryškina ir produkcijos spausdinimo galimybes.

Sio straipsnio tikslas — susisteminti turimus duomenis apie 1918—1940 m. Lietuvoje veikusias spaustuves, trumpai apžvelgti jų raidą. Siekta nustatyti, kiek ir kokių spaustuvių buvo Lietuvos Respublikoje, kaip jos išsidėsčiusios, koks jų pajėgumas. Iš parengto spaustuvių sąrašo bent iš dalies galima spręsti apie spaudos centrus tarpukario Lietuvoje, poligrafinį potencialą. Duomenys apie spaustuvių savininkus, adresus, chronologines veiklos ribas gal pagelbėtų bibliografams datuoti leidinius.

Tokio pobūdžio darbas — pirmasis bandymas „inventorizuoti“ šio laikotarpio spaustuves, todėl nepretenduojama į visapusę ir išsamią jų analizę. Už šio darbo ribų liko atsakymas į labai svarbų klausimą — kiek ir kokių spausdinių išspausdinta atskirose spaustuvėse. Apie tai bus galima pasakyti atlikus tolesnius tyrimus.

Nagrinėjamo klausimo istoriografija nėra gausi. Apie Lietuvos Respublikos spaustuves paskelbti apžvalginiai straipsniai enciklopedijose¹,

¹ Spaustuvės // Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. — V., 1971. — T. 3. — P. 266—267; Spaustuvė // Lietuvių enciklopedija. — T. XXVIII. — Boston, 1963. — P. 344—345.

statistiniai ir ekonominiai jų veiklos aspektai apibendrinti S. Fridbergo knygelėje², D. Kauno parengtame žinyne suregistruotos ir aprašytos visos Klaipėdos ir Klaipėdos krašto spaustuvės³. Aptariamojo laikotarpio Vilniaus spaustuvėms skirtas Z. M. Andriulienės diplominis darbas⁴. Taip pat minėtinas V. Merkio 1795—1915 m. veikusių spaustuvių tyrinėjimas⁵, kuriame pateikta daug faktinių duomenų apie Lietuvos Respublikoje veikusią spaustuvių ištaką, yra sektinių metodikos sprendimų.

Publikuotų šaltinių sąrašas taip pat neilgas: tai nepriklausomoje Lietuvoje leisti informaciniai leidiniai „Lietuvos statistikos metraštis“ ir „Visa Lietuva“, valstybinės registracinės bibliografijos leidiniai „Knygos“ ir „Bibliografijos žinios“, kita periodika. Svarbiausi šio darbo šaltiniai — archyviniai dokumentai. Lietuvos centriname valstybiniame archyve (CVA) esančiame Kauno mieste ir apskrities viršininko spaudos ir draugijų skyriaus fonde (F. 402) saugomi dokumentai apie bemaž visas Kauno mieste ir apskrityje veikusias spaustuves: spaustuvių savininkų pareiškimai leisti atidaryti įmonę, leidimai pradėti darbą, spaustuvių tikrinimo aktai ir kt. Šie dokumentai padeda datuoti spaustuvių veiklos pradžią, nustatyti spaustuvių savininkus bei vedėjus, spaustuvės adresą, turėtas mašinas ir įrengimus. Prekybos ir pramonės departamento prie Finansų ministerijos patentų išdavimo skyriaus fonde (F. 38) saugoma techninė spaustuvių dokumentacija, spaustuvių planai, duomenys apie įrengimus, darbo sąlygas ir kt.

Prieš apžvelgiant nepriklausomos Lietuvos poligrafijos įmonių raidą, verta pažymėti kai kuriuos laikotarpio iki Pirmojo pasaulinio karo lietuvių spaudos bruožus. Po lietuviškos spaudos atgavimo iki 1914 m. įsikūrusios spaustuvės koncentravosi Vilniuje ir Kaune. Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse Vilniuje veikė 30 spaustuvių⁶. 1904 m. vasarą pirmuosius spaudmenis įsigijo Vilniuje J. Zavadskio ir Kaune M. Sokolovskio bei A. Estrino supaustuvės. Grynai lietuvišką pirmąją spaustuvę Vilniuje 1904 m. rudenį įsteigė P. Vileišis. Jo „Vilniaus žinių“ spaustuvė per kelerius metus atliko didžiulį darbą: ne tik atspausdino pirmąjį lietuvišką dienraštį bei keletą knygų, bet ir parengė pirmuosius lietuvių spaustuvėninkus, kurie ėmė dirbti Seinuose, Kaune.

Didžiausia lietuvių spaustuvė prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo 1906 m. Vilniuje atidaryta M. Kuktos spaustuvė, 1909 m. prisijungusi ir buvusią „Vilniaus žinių“ spaustuvę. 1906 m. Vilniuje atidaryta pirmoji lietuvių A. Jarušaičio cinkografija. Kaune prieš karą veikė 20 spaustuvių⁷, iš jų svarbiausia buvo 1905 m. pradėjusi darbą S. Banaičio įmonė. Kitos poligrafijos įmonės Vilniuje ir Kaune spausdino leidinius daugiau

² Fridbergas S. Buržuazinės Lietuvos pramonė: Statistinė apžvalga. — V., 1987. — 137 p.

³ Kaunas D. Mažosios Lietuvos spaustuvės 1524—1940: Žinynas. — V., 1987. — 176 p.

⁴ Andriulienė Z. M. Vilniaus krašto lietuvių spauda 1919—1940 m.: Knygų bibl. rodyklė: Dipl. darbas / Vad. doc. V. Zukas. — V., 1973. — 128 p.

⁵ Merkys V. Lietuvos poligrafijos įmonės 1795—1915 m. // Spauda ir spaustuvės. — V.: Mintis, 1972. — P. 142—249.

⁶ Lietuvių enciklopedija. — T. XXXIV. — P. 181—182.

⁷ Merkys V. Op. cit. — P. 166—172.

sia rusų, lenkų ir žydų kalbomis arba vertėsi smulkiais užsakymais. Dar vienas lietuviškos spaudos centras buvo Seinuose, kur 1906—1914 m. veikė Laukaičio, Dvaranausko ir Narijausko spaustuvė, išspausdinusi 257 lietuviškus leidinius⁸. Ji vykdė ir kai kurių Kauno leidėjų — Sv. Kazimiero draugijos, J. Petronio, O. Vitkauskytės knygynų — užsakymus. Kitose Lietuvos vietose spaustuvių buvo labai mažai. Minėtinos M. Yčo spaustuvė Biržuose (atidaryta 1912 m.) ir I. Brevdos — Šiauliuose (nuo 1906 m.).

Pirmojo pasaulinio karo metais lietuviška spauda buvo uždrausta, uždarytos beveik visos spaustuvės. Raidynai ir poligrafiniai įrengimai buvo išvežti vokiečių arba žuvo. Vien Šiauliuose okupacijos metais sunaikintos penkios spaustuvės⁹. Vilniuje ir Kaune veikė tik kelios spaustuvės, vykdžiusios okupantų užsakymus.

1918 m. imta atkurti poligrafijos pramonę. Pirmiausia pradėjo veikti „Zaibo“ ir „Svyturio“ spaustuvės Vilniuje, tačiau, sostinę atplėšus nuo Lietuvos, jos labai nukentėjo. Sių spaustuvių likučiai buvo pergabenti į Kauną. Vilniuje lenkų okupacijos metais neliko nė vienos grynai lietuviškos spaustuvės. 1919—1939 m. Vilniaus spaustuvės išspausdino 433 lietuviškus leidinius¹⁰: 146 — spaustuvė „Ruch“, 63 — „Svyturys“, 58 — „Zaibas“, 13 — J. Zavadskio, 14 — „Motus“, 8 — J. Bajevskio.

Poligrafijos pramonės kūrimą nepriklausomoje Lietuvoje sunkino ne vien karo padaryti materialiniai nuostoliai, bet ir tradicinių spaudos centrų Vilniuje ir Seinuose netekimas. Todėl iki 1924 m., kol knygų spausdinimo bazė ir organizacinis lygis Lietuvoje buvo nepakankami, dauguma lietuviškų knygų buvo spausdinama užsienyje, dažniausiai Vokietijoje. 1922 m. E. Volteris rašė, kad iš 750 knygų, įtrauktų į „Svyturio“ bendrovės katalogą, tik 35 išspausdintos Kaune, o kitos 715 — Vilniaus, Klaipėdos, Tilžės, Karaliaučiaus Berlyno, Miuncheno, Leipcigo, Čikagos spaustuvėse¹¹. Beveik visi „Kultūros“ bendrovės leidiniai pagaminti Leipcige. Svetimo ir Užsienio reikalų ministerijos, Prekybos ir pramonės bei Komercijos bankai, „Svyturio“ bendrovė naudojosi Oto Elsnerio spaustuvės Berlyne paslaugomis. Tilžėje įsikūrusi E. Jagomasto spaustuvė „Lituania“ tenkino beveik visų svarbesnių Lietuvos leidėjų — Svetimo ministerijos knygų leidimo komisijos, Sv. Kazimiero draugijos, „Svyturio“ ir „Kultūros“ bendrovių, A. Ptašeko knygyno — užsakymus¹². Taip atsitiko dėl to, kad Kaune spausdinimo darbai buvo brangūs, jų kokybė prasta, pajėgumas menkas.

1918 m. Kaune Lietuvos vyriausybė nupirko okupacinei administracijai priklausiusią „Dabarties“ spaustuvę ir pavadino ją Valstybės spaustuve. Joje 1919 m. sausio mėn. pradėtas spausdinti dienraštis „Lietuva“

⁸ Vileišytė B. Kultūrinė Seinų spaustuvės veikla. — Roma, 1968. — P. 129. — Atsp. iš Lietuvos Katalikų Mokslo Akademijos metraščio IV t.

⁹ Šiaulių spauda // Bibliografijos žinios. — 1928. — Nr. 2. — P. 33. — Para-Gk.

¹⁰ Andriulienė Z. M. Op. cit. — P. 125—126.

¹¹ [Volteris E.] Keistas knygų gamybos reiškinys // Knygos. — 1922. — Nr. 2/3. — Skilt. 133. — Parašas: Tas pats.

¹² Jurginis J. Jagomasto spaustuvė ir leidykla „Lituania“ Tilžėje // Spauda ir spaustuvės. — V., 1972. — P. 282—283.

Vėliau Valstybės spaustuvė buvo išplėsta, o 1928 m., sujungus ją su „Svyturio“ spaustuve, įkurta akcinė bendrovė „Spindulys“. Tai buvo pati didžiausia ir moderniausia spaustuvė Lietuvoje. Kita pajėgi poligrafijos įmonė, per visą Lietuvos Respublikos gyvavimo laikotarpį spausdinusi laikraščius, žurnalus, knygas, buvo Sv. Kazimiero draugijos spaustuvė „Sviesa“. Ji įsteigta 1918 m. S. Banaičio spaustuvės pagrindu. 1920 m. Kaune pradėjo veikti „Raidės“ spaustuvė, priklausiusi Spaudos darbuotojų kooperatinei bendrovei, 1921 m. spaustuvę atidarė „Varpo“ bendrovė, pradėjo veikti iš Vilniaus pergabentos „Zaibo“ (1922 m.) ir „Svyturio“ (1924 m.) spaustuvės. Tai buvo didžiausios ir pajėgiausios kooperatinės poligrafijos įmonės tarpukario Lietuvoje.

Pirmaisiais nepriklausomybės metais įsteigta daugiau kaip 30 naujų spaustuvių¹³. Kai kurios iš jų buvo smulkios privačios spaustuvėlės su menkais įrengimais. Neišlaikiusios konkurencijos, jos greit užsidarydavo. Buvo ir tokių, kurios plėtė pajėgumus ir sėkmingai tęsė savo verslą. Minėtinos kauniškių spaustuvinių J. Kuznickio ir Ch. Eideso, Ch. Mankienės, K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno, M. ir L. Gurvičių, G. Kopeliovičiaus, J. Margolino, M. Segalio ir kitos privačios įmonės. Spaustuvių ėmė rasti ir kituose miestuose: Raseiniuose atnaujino veiklą dar 1911 m. įkurta S. Kadušino spaustuvė, Panevėžyje — N. Feigenzono ir M. Koto, Šiauliuose — A. Maizenfuso, J. Sliūpo spaustuvės. Marijampolėje vėl ėmė veikti „Sešupės“ spaustuvė (įkurta 1914 m.), 1919 m. atidaryta „Dirvos“ bendrovės, 1926 m. — Marijonų vienuolyno spaustuvė. Iki 1928 m. spaustuvių augimas stabilizavosi, buvo sukurta poligrafijos bazė, pajėgi tenkinti didėjančius Lietuvos leidejų poreikius, išleidžiamų spaudinių kokybe konkuruoti su užsienio spaustuvių produkcija. Ketvirtajame dešimtmetyje naujų spaustuvių atidaryta nedaug (iš jų minėtinos Lietuvos tautininkų sąjungos spaustuvė „Viltis“, įsteigta 1932 m. Šiauliuose, Katalikų veikimo centro spaustuvė „Banga“, atidaryta 1931 m. Panevėžyje). Nemažai smulkių spaustuvių buvo inkorporuota į didešnius susivienijimus.

1918—1940 m. laikotarpiu ne tik padaugėjo spaustuvių, bet ir išsiplėtė jų geografija. Svarbiausiu centru tapo Kaunas. 1926 m. čia veikė 20 spaustuvių (iš viso Lietuvoje be Vilniaus — 37)¹⁴, 1939 m. — 55 (iš viso Lietuvoje 110 spaustuvių)¹⁵. Kaune buvo spausdinama ir daugiausia knygų: 1939 m. pasirodė 955 knygos, iš viso Lietuvoje — 1197. Antroje vietoje pagal spausdinamų knygų skaičių buvo Marijampolė (1938 m. čia išspausdintos 196 knygos, Kaune — 981 knyga). Šiauliuose 1938 m. veikė 4 spaustuvės, per metus pasirodydavo po 10—30 knygų¹⁶. Klaipėdoje nuo 1921 m. veikė „Ryto“ spaustuvė, kurioje iki 1939 m. buvo išspausdinta 180 lietuviškų knygų¹⁷. Lietuviškus leidinius taip pat spaus-

¹³ Lietuvos ūkio paskutinis dešimtmetis. — K., 1938. — P. 44.

¹⁴ Lietuvos statistikos metraštis 1924—1926. — K., 1927. — P. 160—161.

¹⁵ Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. — V., 1971. — T. 3. — P. 266.

¹⁶ Knygų leidimas Šiauliuose // Bibliografinis žinios. — 1938. — Nr. 4. — P. 158.

¹⁷ Kaunas D. Mažosios Lietuvos spaustuvės 1524—1940 m. — P. 47.

dino klaipėdiškė įmonė „Lituania“, Zyberto, Smito ir kitos spaustuvės. Kretingoje veikė trys spaustuvės, iš jų didžiausia — Pranciškonų. Panevėžyje, Telšiuose, Vilkaviškyje taip pat buvo po tris spaustuves, Silutėje, Ukmergėje — po dvi, kituose miestuose — po vieną.

Pagal nuosavybės pobūdį spaustuves galima sugrupuoti šitaip: valstybinės, kooperatinės, įstaigų ir draugijų bei privačios. Valstybės spaustuvė veikė 1918—1928 m. Sujungus ją su „Svyturio“ spaustuve, įsteigta akcinė bendrovė „Spindulys“. 1936 m. joje buvo 18 spausdinimo mašinų, dirbo apie 250 darbininkų¹⁸. Iš kooperatinių spaustuvių minėtinos bendrovės „Zaibas“, „Varpas“, „Prima“, „Raidė“, „Menas“. Spaustuves turėjo kai kurios įstaigos (pavyzdžiui, Lietuvos bankas 1935 m. įsigijo J. Sliūpo spaustuvę „Titnagas“), partijos ir draugijos (Lietuvos tautininkų sąjungos spaustuvė „Viltis“, veikusi nuo 1932 m. Siauliuose, 1936 m. perkelta į Kauną). Nemažai spaustuvių priklausė konfesinėms įstaigoms bei draugijoms: Sv. Kazimiero draugijai — spaustuvė „Sviesa“, Katalikų veikimo centrui — „Banga“, Telšių vyskupijos kurijai ir kt. Spaustuves turėjo dagelis vienuolynų: Marijonų ir Vargdienių seserų — Marijampolėje, Pranciškonų — Kretingoje. Daugiausia veikė privačių spaustuvių. Paprastai jų savininkai buvo žydai. Pagal „Spaustuvių ir spausdinimo reikmenų įstatymą“ spaustuvės savininkas galėjo būti tik Lietuvos pilietis arba Lietuvos teisinis asmuo, o spaustuvės vedėjui dar buvo privalu mokėti lietuvių kalbą „žodžiu ir raštu“¹⁹. Tad spaustuvių vedėjais dažnai būdavo kviečiami lietuviai.

Techninė spaustuvių įranga buvo labai nevienoda. Kai kuriose smulkiose privačiose spaustuvėse tebuvo po vieną dvi neretai rankines, nenašias mašinas. Didesnės spaustuvės ir poligrafiniai susivienijimai turėjo daugiau ir modernesnės technikos. 1939 m. Kauno spaustuvėse buvo šešios rotacinės („Spindulio“, „Varpo“ ir „Zaibo“ spaustuvėse), dvi ofsetinės („Spindulio“ ir tikriausiai G. Lano, kuris inkorporavo M. Jolko spaustuvę, turėjusią ofsetą²⁰), viena giliaspaudė („Spindulio“) ir 60 raidžių rinkimo mašinų²¹. 1939 m. Lietuvos spaustuvėse dirbo apie 1600 darbininkų. Tipografijų ir litografijų darbininkų darbo užmokestis buvo nemažas: 1922 m. vyrams mokėjo 10—13 litų per dieną, moterims — 5—7 litus, paaugliams — 2,5—3 litus²². Dėl tokios darbo užmokesčio diferenciacijos kai kurios spaustuvės laikė daugiau mokinių negu kvalifikuotų darbininkų²³. Daugelio spaustuvių tikrinimo aktuose nurodomas blogos darbo sąlygos, prasta ventiliacija, nepakankama darbo apsauga. Spaustuvininkų darbo sąlygomis ir užmokesčiu rūpinosi 1919—1926 m. veikusi Spaudos darbininkų profesinė sąjunga. Po 1926 m. perversmo ji

¹⁸ CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 467. — Lap. 47.

¹⁹ Spaustuvių ir spausdinimo reikmenų įstatymas // Vyriausybės žinios. — 1935. — Lapkr. 16. — Nr. 510. — P. 5.

²⁰ Blazas H. Poligrafija. — K., 1933. — P. 31.

²¹ Mažoji lietuviškoji enciklopedija. — T. 3. — P. 266.

²² Etingerys J., Lluetermoza M. Lietuvos pramonė. — K., 1923. — P. 149.

²³ Spaudos darbininkas: Lietuvos spaudos darbininkų sąjungos vienkartinis leidinys. — K., 1928. — P. 2.

buvo uždaryta, o nuo 1927 m. iki 1934 m. veikė Lietuvos spaudos darbininkų sąjungos pavadinimu.

Per dvidešimt metų Lietuvos poligrafijos pramonė padarė didžiulį šuolį: buvo atkurtos Pirmojo pasaulinio karo metais sugriautos ir išvežtos spaustuvės, įsteigta daug naujų, susiformavo spausdinimo centras Kaune ir pakankama bazė periferijoje. Konkurencijos sąlygomis susiformavusi organizacinė spaustuvių struktūra garantavo, kad Lietuvos leidėjų užsakymai bus atlikti operatyviai ir kokybiškai.

Šią trumpą spaustuvių raidos apžvalgą papildo pridedamas „Lietuvos Respublikos poligrafijos įmonių sąrašas“. Jame suregistruotos spaustuvės, veikusios Lietuvos teritorijoje (be Vilniaus ir Klaipėdos) 1918—1940 m. Sąrašas kol kas ne visas ir nepakankamai detalus. Duomenys išdėstyti minėtų V. Merkio ir D. Kauno darbų pavyzdžiu: spaustuvės pateikiamos pagal vietas, jų viduje — savininkų pavardės abėcėlės seka. Po to nurodomas įmonės tipas ir pavadinimas, veiklos metai, veiklos istorijos duomenys, adresas, mašinų ir darbininkų skaičius. Naujoje eilutėje žymimi šaltiniai ir literatūra.

LITUOVOS RESPUBLIKOS POLIGRAFIJOS ĮMONIŲ SĄRAŠAS

ALYTUS

1. M. Bokšicas ir B. Vilenskas

Visa Lietuva, 1931.

2. H. Sluckis

I Puško g. 8

Visa Lietuva, 1931

BIRZAI

3. Martynas Yčas

„M. Yčo ir bendrovės spaustuvė“. 1912—1926. Perėjo J. Masaiči

Merkys, 164.

4. Juozas Masaitis

„Biržų spaustuvė“. 1926—1941. Vytauto g. 36.

Merkys, 164; Visa Lietuva, 1931.

KAUNAS

5. Spaustuvė „Liliput“. 1931—1941. Nuo 1939. I. 14 savininkai — Bronius ir Stefanija Adomavičiai, prijungta Mečio Adomavičiaus ir Emilijos Norkienės spaustuvė. Agonų 11. 5 mašinos.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 30.

6. Jurgis Adomavičius

Litografija „Pressa“. 1929 — ne anksčiau kaip 1935. Spausdino etiketes, plakatus, diplomus. Laisvės al. 17. 1 mašina, 17 darbininkų, 1935 m. apyvarta — 15 tūkst. litų.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2201.

7. Mečys Adomavičius ir Emilija Norkienė

Spaustuvė. 1935—1939. Iki 1935 m. spaustuvę turėjo vienas M. Adomavičius, 1939 m. inkorporuota į Broniaus ir Stefanijos Adomavičių spaustuvę. Laisvės al. 14^a. 4 mašinos.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 30.

8. Aronštamas ir Andrejevas

Litografija. 1898 — ne anksčiau kaip 1925. Įsteigėjas — Saja Bachrachas. Po ká-

ro 1921 m. atnaujino veiklą Aronštamai, nuo 1922 m. savininkai — Aronštamai ir Andrejevas. 1924 m. nupirko A. Dovydavičiaus litografiją. Spausdino etiketes, skelbimus, žemėlapius. Ugniagesių g. 12. 1923 m. turėjo 1 mašiną, 10 darbininkų.
Merkys, 166; Etingerys, 127; CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 272; F. 402. — Ap. 8. — B. 97.

9. Jurgis Atkočiūnas

Spaustuvė „Vilnius“. 1927—1941. Nuo 1936 m. vedėju dirbo Jonas Cepukaitis. Nepriklausomybės a. 2 — 1. 1928 m. — 19 darbininkų, 1936 m. — 5 mašinos.
Spaudos darbininkas, 1928; CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 30.

10. Sallamonas Banaitis

Pirmoji lietuvių spaustuvė Kaune. 1905—1918. Pirmojo pasaulinio karo metais labai nukentėjo ir 1918 m. parduota Sv. Kazimiero draugijai.
Merkys, 166—167.

11. Aronas Bakas

Spaustuvė. 1921—1941. Iki 1921 m. veikė Bako ir Mankienės spaustuvė. Ožeškienės g. 5. 5 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 56.

12. J. ir C. Beregovskiai

Brolių Beregovskių spaustuvė. 1898—1941. Po karo atnaujino veiklą 1920 m. Petro g. 2, vėliau — Daukšos g. 2. 9 mašinos.
Merkys, 166; Visa Lietuva, 1922; Visa Lietuva, 1923; CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 58.

13. Bolius Boguslauskis

Spaustuvė. 1939—1941. 1 mašina.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. — 54.

14. Simonas Bonderis

Spaustuvė. 1930—1941. Linkuvos g. 12. Spausdino etiketes. 2 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 55.

15. A. Dovydavičius

Spaustuvė ir litografija. 1923—1924. Nupirko Aronštamai.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 97.

16. Chaimas Eidesas ir Jakovas Kuznickis

Spaustuvė „Darbas“. 1821—1922. Nuo 1922 m. buvo vadinama Ch. Eideso spaustuve. Laisvės al. 34.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 96.

17. Chaimas Eidesas

Spaustuvė. 1922 — ne ilgiau kaip 1930. Ch. Eidesas paveldėjo tėvo spaustuvę, kuri 25 metus veikė Telšiuose (V. Merkys mini Smuelio Eideso spaustuvę Kėdainiuose). Laisvės al. 34.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 96.

18. Geršenas Gurvičius ir Samuilas bei Abraomas Idelsai

Spaustuvė „Ekspres“. 1935—1941. Įkurta, buvusiems žydų organizacijos leidžiamiems laikraščiams naudotos spaustuvės bendrininkams perėmus savo spaustuvės dalį. Lukšio g. 12. 3 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 106.

19. Mauša ir Leiseris Gurvičiai

Spaustuvė. 1912—1941. Įsteigėjas — Mauša Gurvičius. Nuo 1920 m. vadinama „Broliai Gurvičiai“, nuo 1935 m. pab. — L. Gurvičiaus spaustuvė. 1939.IV.22 savininku lapės Jakovas Gurvičius pavadinimo nepakeitė. Vasario 16 g., nuo 1923 m. pab. — Laisvės al. 48. 1933—1936 m. spausdino LKP CK užsakymus. 4 mašinos.
Merkys, 167; MLTE. — T. I. — P. 621; CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 137.

20. M. Jolkas

Spaustuvė. 1925—1935. Atidaryta M. Jolkui išstojus iš bendrovės „F. Sokolovienė, G. Lanai ir M. Jolkas“. Laisvės al. 76. Turėjo ofsetą. 1928 m. — 11 darbininkų.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 176.

21. **Simas Joselevičius**
Spaustuvė. 1923—1941. 1923—1925 m. buvo vadinama „Union“, po to — S. Joselevičiaus spaustuvė. Lukšio g. 31—12, nuo 1935.X. — Laisvės al. 76 (užėmė M. Jolko spaustuvės patalpas), nuo 1939.VIII. — Ugniagesių g. 11. 1928 m. — 7 darbininkai, 1935 m. — 12 darbininkų, 4 mašinos, metinė gamyba — 70—80 tūkst. litų.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 299; F. 402. — Ap. 8. — B. 167.
22. **Calelis Kaganas**
Spaustuvė. 1925—1941. Vilniaus g. 9. 3 maši
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 207.
23. **R. Kaplanienė**
Spaustuvė ir litografija. Nuo 1938 m. veikė Bero Kaplano vardu.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 225.
24. **Juozas Kapočius**
Cinkografija „Vaizdas“. 1937—1941. Kęstučio g. 46. 6 darbininkai, 3 elektros varikliai.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2192.
25. **„Kartoric“**
Spaustuvė ir litografija. 1936—1940. Savininkas — kartono ir popieriaus dirbinių dirbtuvė „Kartoric“. Vedėjas — Giršas Terespolskis. 1940.XI. susijungė su akcine bendrove „Behara-kartonaž“. Kanto g. 6. 3 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 223.
26. **Vladas Kateiva**
Spaustuvė „Savišvieta“. 1937—1941. 3 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 484.
27. **Vilius Klemas**
Spaustuvė. 1936—1941. V. Klemas, prieš atvykdamas į Kauną, dirbo Klaipėdoje „Ryto“ spaustuvėje. Spaustuvė įsigijo iš V. Demkės. Mickevičiaus g. 25.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 227.
28. **Giršas Kopellovičius**
Spaustuvė „Laimė“. 1923—1941. Ugniagesių g. 11, nuo 1928.IX. — Ugniagesių g. 13—11. 5 mašinos.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 308; F. 402. — Ap. 8. — B. 294.
29. **Martynas Kukta**
Spaustuvė. 1929—1934. M. Kukta 1906 m. buvo įsteigęs spaustuvę Vilniuje. Vienas iš „Svyturio“ bendrovės dalininkų ir „Spindulio“ steigėjų. M. Kuktos spaustuvę Kaune 1934 m. sausio mėn. perėmė V. Vėbras. Nepriklausomybės a. 7. 1930 m. buvo 2 mašinos ir 12 darbininkų.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1404; F. 402. — Ap. 8. — B. 226.
30. **Jakovas Kuznickis ir Lazeris Beilesas**
Spaustuvė. 1922—1941. 1922.VIII. įregistruota Eideso, Kuznickio ir Slonimskio spaustuvė. Gruodžio mėn. Kuznickis nupirko Slonimskio dalį, o 1923.VII., kai Eidesas išėjo iš bendrovės, jo vietą užėmė L. Beilesas. Laisvės al. 34, nuo 1931 m. — Laisvės al. 15. 1928 m. — 7 darbininkai, 1935 m. — 4 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 222.
31. **Gabrielius Lanas**
Spaustuvė. 1935—1941. 1923—1935 m. veikė F. Sokolovskienės, G. Lano ir M. Jolko spaustuvė. Maironio g. 10—12. 3 mašinos.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 293.
32. **Geršonas Levinas**
Spaustuvė „Progress“. 1935—1941. Spausdino nelegalius LKP leidius. MLTE netiksliai nurodo — M. Gutmanas buvo šios spaustuvės vedėjas, o ne savininkas. Vilniaus g. 43. 3 mašinos.
MLTE. — T. 2. — P. 92; CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 401.

33. **Sevelis Levis**
Spaustuvė ir knygų leidimas, 1921—1941. Spausdino knygas (vadovėlius, žodynus), laikraščius, turėjo gerus įrengimus. Laisvės al. 35.
Ettingerys, 125—126; CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 302.
34. **Chana Mankienė**
Spaustuvė. 1912—1930. 1918—1920 m. veikė A. Bako ir Ch. Mankienės spaustuvė. Ožėškienės g. 5. 2 mašinos, 10 darbininkų.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 371; F. 402. — Ap. 8. — B. 331; Merkys, 169.
35. **Josifas Margolinas**
Litografija. 1920—1934. 1895—1920 m. buvo vadinama „F. M. Lipsico tipolitografija“. Spausdino etiketes. Gardino g. 65.
Merkys, 169; CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 371; F. 402. — Ap. 8. — B. 331.
36. „**Menas**“
Spaustuvė. 1929—1934. Įkurta R. Taitušskio spaustuvės „Ekonomija“ pagrindu. Savininkas — bendrovė „Meno spauda“, nuo 1933.XII. — akcinė bendrovė „Žodis“. Laisvės al. 11/13, nuo 1933 m. — Gedimino g. 12.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1207; F. 402. — Ap. 8. — B. 326.
37. **A. Narkevičius**
Spaustuvė. 1935—1940. 1922.XII. atidaryta Narkevičiaus ir Atkočiūno spaustuvė. 1934 m. A. Narkevičius atidarė savo spaustuvę „10 centų“. Nuo 1935.V. buvo vadinama A. Narkevičiaus spaustuve. 1939 m. jos mašinas ir įrengimus nupirko J. Kapočius — „Vaizdo“ spaustuvės savininkas. Iki 1940.IV. A. Narkevičiaus spaustuvėje veikė viena mašina. Laisvės al. 10. 1936 m. turėjo tris mašinas. Spausdino knygas.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 361.
38. **Narkevičius ir Atkočiūnas**
Spaustuvė. 1922 — ne vėliau kaip 1934. Maironio g. 14.
1922 m. — 5 darbininkai, 1928 m. — 27.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 318.
39. **Klemensas Narkevičius**
Spaustuvė „Gintaras“. 1939—1940.IV.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 189.
40. **J. Naujokas**
Spaustuvė „Sietynas“ ir knygų leidykla. 1934—1940. Kudirkos g. 10.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 483.
41. **Simchells Noimanas**
Spaustuvė ir litografija. 1906 ar 1907—1941. 1928 m. — 5 darbininkai.
Merkys, 170.
42. **Emilija Norkienė**
Spaustuvė. 1937—1940. Miškų g. 15. 4 mašinos. Spausdino knygas.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 363.
43. **E. Norkienė ir K. Stiklius**
Spaustuvė. 1938.I.—1939.VI. Spausdino knygas.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 363.
44. „**Prima**“
Spaustuvė. 1921—1940. Savininkas — bendrovė „Prima“: V. Venclauskas, D. Okuličius, K. Jančevskis, M. Burba. Mickevičiaus g. 20, nuo 1925.IX. Ožėškienės 12. 4 mašinos.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 81; F. 402. — Ap. 8. — B. 399.
45. „**Raidė**“
Spaustuvė. 1920—1941. Savi inkas — Spaudos darbuotojų kooperatinė bendrovė „Raidė“. 1924 m. nupirko S. Levio spaustuvę. Sialių g. 14, nuo 1924 m. — dar ir

Laisvės al. 35. 1925 m. ar 1926 m. abu skyriai sujungti ir perkelti į Kęstučio g. 44. 5 mašinos.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 442.

46. Mordchelis Segalis

Spaustuvė. 1910—1941. Po karo atnaujino veiklą 1921 m. Savininkai — tėvas ir sūnus Mordchelis ir Chaimas Zelikas Segaliai. 4 mašinos, 5 darbininkai. 1939 m. apyvarta — 35 tūkst. litų. Gardino g. 45.

Merkys, 170; CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2495; F. 402. — Ap. 8. — B. 468.

47. F. Sokolovskienė

Spaustuvė. 1935—1937. 1862 m. Saja Sokolovskis įsigijo M. Tipografo spaustuvę. 1892 m. jos savininku tapo sūnėnas Maksimas Sokolovskis, kartu su A. Estrinu prieš Pirmąjį pasaulinį karą turėjęs spaustuvę „M. Sokolovskio spaustuvės kompanija“, kur spausdino lietuviškas knygas. 1920 m. „M. Sokolovskio spaustuvės“ savininkais tapo F. Sokolovskienė ir M. Jolkas. Nuo 1923 m. prie spaustuvės bendrininkų prisidėjo ir G. Lanas. Nuo 1924 m. M. Jolkas spaustuvės valdyme nebedalyvavo, o 1935 m. G. Lanas ir F. Sokolovskienė ją pasidalijo. F. Sokolovskienės ir M. Jolko spaustuvėje buvo spausdinami periodiniai leidiniai „Darbas“, „Lietuvos ūkininkas“, „Varpas“. F. Sokolovskienės spaustuvė veikė Maironio g. 10/12, turėjo 4 mašinas. 1937 m. jas pardavė kreditoriai.

Merkys, 170—171; CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 293, 481.

48. „Spaudos fondas“

Knygų leidimas, spaustuvė, litografija, cinkografija ir knygrišykla. 1934—1941. Iki 1938 m. atskiros spaustuvės neturėjo, veikė tipografinės spaudos skyrius popieriaus gaminių dirbtuvėse. Savininkas — kooperacijos sąjunga „Spaudos fondas“. 1934 — 1935 m. dirbtuvės buvo Gedimino g. 5, jose veikė 2 tipografinės, 1 litografinės staklės ir 1 „Viktorija“. 1936.V. persikėlė į patalpas Vytauto pr. 23. Turėjo 3 tipografinės ir 1 litografinės stakles. Vedėjas — K. Bacevičius. 1938 m. įmonėje dirbo 103 darbininkai, popieriaus gaminių pagaminta už 791.378 litus.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2305; F. 402. — Ap. 8. — B. 485.

49. „Spindulys“

Stambiausia poligrafijos įmonė Lietuvoje. Įsteigta 1929 m. sujungus Valstybės ir „Svyturio“ spaustuves. Miško g. 11. Veikė spaustuvė, litografija, cinkografija, ofsetas ir knygrišykla. 1936 m. turėjo 18 mašinų, 1939 m. dar įsigijo ofsetą ir giliaspaukę. Spaustuvės vedėjas — A. Rucevičius, litografijos ir ofseto — J. Strazdas. 1939.XII. vedėju tapo Kazys Kemežys.

CVA. — F. 388. Ap. 2^a. — B. 2305; F. 402. — Ap. 8. — B. 467.

50. „Šviesa“

Spaustuvė. 1918—1941. Savininkas — Sv. Kazimiero draugija. Spaustuvė nupirkta iš S. Banaičio 1918.XI. Įstatai įregistruoti 1920 m. Didžioji Vilniaus g. 34. 3 mašinos, 34 darbininkai. 1928 m. — Jakšto g. 2, 4 mašinos, apyvarta — 208.304 litai. 1936 m. vedėjas — N. Tarasevičius. Spausdino laikraščius, žurnalus, knygas, brošiūras, afišas.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1045; F. 402. — Ap. 8. — B. 519.

51. „Svyturys“

Knygų leidimo bendrovės, veikusios 1918—1931 m. Vilniuje ir Kaune, spaustuvė. Bendrovę Vilniuje įsteigė M. Kukta, J. Rinkevičius, A. Rucevičius, J. Strazdas ir M. Steigvila. Į Kauną spaustuvė perkelta 1924 m. 1928 m. spaustuvė bankrutavo ir įsiliejo į „Spindulio“ akcinę bendrovę.

Lietuvių enciklopedija. — T. XXX. — P. 259; Tarybų Lietuvos enciklopedija. — T. 4. — P. 248.

52. Ruvimas Taitušskis

Spaustuvė „Ekonomija“. 1926—1929. Daukšos g. 31, nuo 1928 m. — Laisvės al. 11/13. 1928 m. — 7 darbininkai. 1929 m. sausio mėn. parduota bendrovei „Meno spauda“.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 545.

53. „Typolit“

Spaustuvė. 1930—1933. Savininkė — Olga Rogalienė. 1930 m. ji nupirko J. Zavišos ir J. Steponavičiaus spaustuvės įrengimus.
CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 545.

54. Cavelis Leiba Tubas (ar Tuvas)

Spaustuvė „Ekspress“. 1922—?. Didžioji Vilniaus g. 21. 2 mašinos, 2 darbininkai.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 101.

55. Valstybės spaustuvė

1918—1928. 1918 m. iš okupacinės administracijos nupirktą spaustuvę „Dabartis“ ir pavadinta Valstybės spaustuve. Priklausė Finansų, Pramonės ir Prekybos ministerijoms. Vedėjas — A. Kondrotas. Veikė trys skyriai: tipografijos, litografijos ir knygrišykla. 1928 m. sujungta su „Švyturio“ spaustuve ir įsteigta akcinė bendrovė „Spindulys“.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 467.

56. „Varpas“

Spaustuvė. 1921—1941. Savininkas — „Varpo“ bendrovė knygoms leisti. Laisvės al. 10, nuo 1928 m. — Gedimino g. 38. 10 mašinų. Vedėjas — I. Jasiūnas. 1928 m. — 40 darbininkų.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 597.

57. Vincas Vėbras

„Kauno spaustuvė“. 1934—1940. V. Vėbras, „Naujų žinių“ redaktorius, spaustuvę be mašinų, tik su raidynu perėmė iš M. Kuktos. Stakiėmis naudojosi Gurvičių spaustuveje. Laisvės al. 19. 1936 m. įsigijo 2 mašinas, persikėlė į Vienybės a. 15, 1938 m. — į Gedimino g. 12.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 226.

58. Mauša Veršavskis ir Morduchas Kaplanas

Litografija „Litolit“. 1932—?. Daukšo g. 14. 2 mašinos, 9 darbininkai.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1681.

59. „Viltis“

Lietuvos tautininkų sąjungos spaustuvė. 1932—1940. Įsteigta Siauliuose. 1936 m. perkelta į Kauną. Maironio g. 3. 1937 m. Lietuvos tautininkų sąjunga perdavė spaustuvę akcinei bendrovei „Pažanga“, kuri leido „Lietuvos aidą“, „Vairą“, leido ir platino knygas. Spaustuvės vedėjas — J. Arnastauskas, nuo 1939. VI. — C. Sičkus. 1938 m. turėjo 13 mašinų. 1940 m. prijungta prie „Spindulio“.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2080; F. 402. — Ap. 8. — B. 595.

60. Jonas Zaviša ir Juozas Steponavičius

Spaustuvė. 1929—?. Gedimino g. 5. 3 mašinos. Spausdino knygas.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1357.

61. Abraomas Zingeris ir Jonas Elšteinas

Spaustuvė „Aušra“. 1937—1941. 2 mašinos, dirbo patys savininkai. Metinė apyvarta — 9 tūkst. litų.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2532.

62. „Žaibas“

Spaustuvė. 1919—1940. 1919 m. spaustuvė įregistruota Vilniuje, 1922 m. persikėlė į Kauną, Mickevičiaus g. 28, vėliau — Donelaičio g. 24. Spaustuvės vedėjai — J. K. Valaitis, nuo 1936 m. — A. Daugirdas. Spausdino knygas, dienraštį „Rytas“. Akcinė b-vė.

CVA. — F. 402. — Ap. 8. — B. 639.

63. „Žydų balsas“

Spaustuvė. Ožėškienės g. 51.

Visa Lietuva, 1922; Visą Lietuvą, 1923.

KEDAINIAI

64. **S. Movšovičius ir Kaganas**
Spaustuvė. Pirties g. 2. Apie 1938 m. veikė S. Movšovičiaus spaustuvė. Spausdino knygas.
Visa Lietuva, 1931.

KRETINGA

65. **Pranciškonų vienuolyno spaustuvė**
Įsteigta kun. P. Juro lėšomis 1931 m. (?). Spausdino knygas.

KRETINGOS APSKRITIS

66. **Jack Hirs**
Spaustuvė. Salantai, Laisvės g. 21.
Visa Lietuva, 1925.
67. **David David**
Spaustuvė. 1912 — ne anksčiau kaip 1923. Skuodas, Gedimino g.
Merkys, 177; Visa Lietuva, 1923.
68. **Iza Olšteinas**
Spaustuvė. Salantai, Latvių g. 40.
Visa Lietuva, 1925.

MARIJAMPOLE

69. **Aronas Aguševičius**
Spaustuvė. 1899—1940. Įsteigė Abramus Icka Aguševičius, Aronas Aguševičius tapo savininku 1910 m. Pilies a. 12.
Merkys, 174; Visa Lietuva, 1931.
70. **„Dirva“**
Spaustuvė. 1919—1940. Priklausė knygų leidimo bendrovei „Dirva“. Savininkai — A. Dundzila ir B. Sirutis. P. Kriaučiūno g. 4.
Visa Lietuva, 1931.
71. **Marijonų vienuolyno spaustuvė**
72. **Vargdienių seserų vienuolyno spaustuvė**
Policijos g. 7.
Visa Lietuva, 1922; Visa Lietuva, 1931.
73. **Petronelė Uogintalė**
Spaustuvė „Sešupė“. 1914—1940. Po karo pradėjo veikti 1919 m. Vytauto g. 19.
Visa Lietuva, 1922; Visa Lietuva, 1931.

PANEVĖZYS

74. **Morduchas Kotas**
Spaustuvė. 1913—1940. Respublikos g. 17. 2 mašinos, 10—12 darbininkų. Spausdino smulkia produkciją, brošiūras.
Merkys, 175; Visa Lietuva, 1931.
75. **„Banga“**
Spaustuvė. 1931—1940. Priklausė Katalikų veikimo centrui. Respublikos g. 14, vėliau — Respublikos g. 31. 1936 m. — 2 mašinos, 4 darbininkai, mėtinė apyvarta — 20—25 tūkst. litų.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1543; F. 402. — Ap. 8. — B. 2065.
76. **Naftalis Felgenzonas**
Spaustuvė. 1880—1940. Paskutiniais metais neveikė, įrengimai stovėjo.
Merkys, 175; Visa Lietuva, 1931.

RASEINIAI

77. J. Davidovičius
Spaustuvė. Laisvės g. 3/23.
Visa Lietuva, 1925.

78. Solomonas Kadušinas
Spaustuvė. 1911—1941. Prekyvietės g. 12.
Merkys, 165; Visa Lietuva, 1931.

RASEINIŲ APSKRITIS

79. Notelis Abramsonas
Spaustuvė, 1913. — ne anksčiau kaip 1836. Jurbarkas. Kilžių g. 9.
Merkys, 165; Visa Lietuva, 1931.

80. Datas Mejeris
Spaustuvė. Apie 1909 — ne anksčiau kaip 1923. Kelmė.
Merkys, 173; Visa Lietuva, 1923.

SIAULIAI

81. B. Fridmanas
Rankinė spaustuvė. 1919 — ne anksčiau kaip 1931. Dvaro g. 2.
Visa Lietuva, 1931; Siaulių spauda // Bibliografijos žinios. — 1928. — Nr. 2. —
P. 33.

82. Kaplanas ir Jofė
Spaustuvė „Grafika“.

83. Abramus Maizenfusas
Spaustuvė. 1905—1940. Varpo g. 6.
Merkys, 180; Visa Lietuva, 1931.

84. Savičas ir Šumkauskis
Spaustuvė. 1911—1939. Iki I pasaulio karo veikė Raseiniuose, Siauliuose atidaryta 1920 m. Dvaro g. 24, vėliau — Bažnyčios g. 43. Likvidavo Siaulių techninė inspekcija.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 824, 49.

85. Sima Šičienė
Spaustuvė „Spauda“. 1905—1940. Varpo g. 6. Nuo 1938 m. savininkė — S. Blochienė. 1 mašina, 6 darbininkai.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1546.

86. „Titnagas“

Spaustuvė. 1923—1940. Iki 1935 m. priklausė J. Sliūpui, spausdino knygas ir atliko smulkius spaudos darbus. Bažnyčios g. 1. 9 darbininkai, 1 tarnautojas. 1935 m. savininku tapo Lietuvos bankas. Dariaus ir Girėno g. 52. 4 mašinos, 9 darbininkai. Metinė apyvarta — 33.132 litai.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 301, 2454.

87. Paulina Vesulienė

Spaustuvė „Lietpress“. 1923—1940. Varpo g. 18. 2 mašinos, 6 darbininkai. Spausdino laikraščius, atliko smulkius spaudos darbus. 1940.VII. nupirko draugija „Viltis“.

CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1814.

SIAULIŲ APSKRITIS

88. K. Berzinas
Spaustuvė. Joniškis, Žagarės 41.
Visa Lietuva, 1925.

89. **K. Strazdas**
Spaustuvė. Linkuva. Pakruojo g. 2.
Visa Lietuva, 1922.

TAURAGE

90. **Epelis Mėjeris**
Spaustuvė. Bažnyčios g. 44.
Visa Lietuva, 1931.

TELSIAI

91. **M. Benisaitė**
Spaustuvė. Didžioji g. 79.
Visa Lietuva, 1925.
92. **Jokūbas Gurvičius**
Spaustuvė. Kęstučio g. 28.
Visa Lietuva, 1931.
93. **F. Kaplauskis**
Spaustuvė. Didžioji g. 181.
Visa Lietuva, 1925.
94. „**Perkūnas**“
Spaustuvė. Apie 1930 m. Spausdino knygas.
95. **Telsių vyskupijos kurlija**
Spaustuvė. Bažnyčios g.

UKMERGĖ

96. **Abramas Slonimskas**
Spaustuvė. 1923—1940. Kauno g. 20, vėliau — Vytauto g. 17. 1 mašina, 5 darbininkai, metinė apyvarta — 10 tūkst. litų.
CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 1002.

UTENA

97. **G. Segalis**
Spaustuvė. Daukanto g. 32. Spausdino knygas.

VILKAVISKIS

98. **Zelmanas Nevleris**
Spaustuvė „Progress“. Kęstučio g. 22. Apie 1923 m. veikė J. Leopoldskio ir Z. Nevlerio spaustuvė. V. Merkys mini Z. Nevlerio spaustuvę Kalvarijoje 1910—1913 m. (P. 166).
Visa Lietuva, 1925.
99. **J. Šneibergas**
Spaustuvė. Ne vėliau kaip 1931—1940. Kęstučio g., vėliau — Dariaus ir Girėno g. 14. 2 mašinos.
Visa Lietuva, 1931; CVA. — F. 388. — Ap. 2^a. — B. 2473.
100. **Izraelis Zileris**
Spaustuvė. ? — ne anksčiau kaip 1939.

ZARASAI

101. **Eilijus Rozenas**
Spaustuvė. Vytauto g. 8. Spausdino knygas.

**THE DEVELOPMENT OF THE PRINTING INDUSTRY IN LITHUANIA
IN 1918—1940****S u m m a r y**

The article deals with history of printing houses in Lithuania in 1918—1940. The development of printing industry after the First World war and the activity of the main printing houses during the twenty years are shown. The State printing house was established in 1918 and continued its work until 1928 when it was joined with the printing company „Svyturys“. It was the beginning of the largest and most powerful printing company „Spindulys“. Mighty printing companies were „Dirva“, „Zaibas“, „Varpas“ and others. The great amount of the printing houses were small private ones. Many of them were not capable to print books or periodicals. In 1939 there were 101 printing houses in Lithuania. The article ends with the list of the printing houses.